

طرق؛ با کمتر از یک چهارم ظرفیت

سد طرق در حال حاضر یک چهارم ظرفیت خود را از دست داده است

به علت کاهش سطح آب و به تبع آن کاهش کیفیت برای شرب استفاده نمی‌شود و تنها در مواقع ضروری و بحرانی به شبکه اضافه می‌شود. البته به خاطر همین راکد و کم بودن آب شاهد رشد جلبک در برخی نقاط هستیم که به گفته برخی از افراد بومی می‌توان بارها سازی ماهی جلوی چنین اتفاقی را گرفت، چرا که با حرکت این جانوران، آب هم در جریان خواهد بود و از راکدی در می‌آید.

سدها را از لحاظ مواد سازنده می‌توان به سه دسته بتنی، خاکی و سنگریزه‌ای تقسیم کرد که سدهای بتنی با توجه به عدم نفوذپذیری بتن، هسته مرکزی ندارند و به صورت عمده وزنی، قوسی و پایه‌دار ساخته می‌شوند، ولی در صورت وجود امکان نفوذپذیری در سدهای خاکی و سنگریزه‌ای، هسته‌ای از خاک رس فشرده در مرکز آن قرار می‌دهند. با توجه به هزینه بالای انتقال خاک یا سنگ جهت ساخت سدهای خاکی و سنگریزه‌ای در مناطقی که این مواد در نزدیکی آن‌ها موجود نمی‌باشد، ساخت سدهای بتنی با توجه به استحکام بیشتر آنها مرسوم به صرفه‌تر است. منظور از سدهای یک قوسی آن نوع از سد بوده که از یک طرف (مخزن)، دیواره آن صاف و از طرف دیگر (خروجی) به صورت منحنی می‌باشد و منظور از دو قوسی، آن شکل از دیواره می‌باشد که از هر دو سمت آن دیواره به صورت منحنی می‌باشد؛ با این توضیحات سد طرق نیز از نوع بتنی دو قوسی می‌باشد.

در سد طرق دو نهاد اداره منابع طبیعی و شرکت آب منطقه‌ای خراسان رضوی مشغول به فعالیت هستند، نگهداری و حفاظت از عرصه طبیعی سد که شامل شعاع چند کیلومتری سد می‌شود، بر عهده اداره منابع طبیعی است.

سال است و به گفته مسئولین شرکت آب منطقه‌ای خراسان یک اثر باستانی بوده و در فهرست آثار تاریخی استان به ثبت رسیده است. در طرف دیگر پهنه نیلگون آب را می‌بینیم که در وهله اول چشم نواز است اما وقتی داغ آب‌های اطراف و ظرفیت سد دقت می‌کنیم، متوجه می‌شویم که حال و روز این سد خوب نیست.

به علت خشکسالی‌های متعدد و تغییر اقلیم به نحوی که بارش‌های زمستانه برفی به بارش‌های سیلابی تبدیل شده و هم‌زمان تبخیر به ۸۵ درصد رسیده، آب سد طرق از سال ۷۶ سرریز نشده است و در حال حاضر نیز کمتر از یک چهارم ظرفیت سد آب در پشت سد جمع شده که با توجه به حجم رسوبات می‌توان گفت در میزان حجم مرده است. لازم به توضیح است که حجم آب پشت سد را می‌توان به سه قسمت عمده حجم مرده، حجم نرمال، حجم حداکثر تقسیم کرد. منظور از حجم مرده، آن مقدار آبیست که در ابتدای بهره‌برداری و آبیگری سد وارد آن می‌شود و با توجه به کیفیت پایین آن حتی اگر در پایین‌ترین نقطه دیواره سد کانال برای خروج آن وجود داشته باشد، استحصال نمی‌شود. حجم بعدی تا ارتفاع سرریز را حجم نرمال گویند که برداشت اصلی مصارف مورد نظر از آن صورت می‌گیرد و پس از آن از سرریز تا لبه تاج سد را حجم حداکثر گویند که برای مهار جریان‌های متلاطم سیلابی با توجه به حداکثر میزان سیلی که در آن منطقه ممکن است رخ دهد، طراحی می‌شود. آب اختصاص یافته برای آب شرب مشهد از طریق خط لوله‌ای به قطر ۷۰۰ میلی‌متر و به طول ۲۵ کیلومتر از محل بند آگیر (۴ کیلومتری پایین دست) به تصفیه‌خانه شهر مشهد انتقال می‌یابد، البته به گفته افراد بومی و نگهداران در حال حاضر

برای رسیدن به این سد که در فاصله ۲۵ کیلومتری جنوب شرقی مشهد است، بایستی وارد جاده مشهد نیشابور شد و چند کیلومتری از شهر خارج نشده به جاده فرعی روستای ده‌غیبی خواهیم رسید، با گذر از جاده فرعی که به موازات مسیر پایین دست سد طرق است و کارخانجات صنعتی و کارگاه‌های سنگ‌بری که جگر کوه را کنده‌اند، به سمت کوه‌های خلج خواهیم رفت تا به این سد برسیم.

ورود به تاج و محوطه سد برای برای عموم مردم ممکن نیست، چند صد متری مانده به درب ورودی منطقه که ساختمان حفاظت فیزیکی سد مستقر است، دو طرف جاده درخت کاری شده؛ با توجه به وجود سد و نعمت آب خدادادی، وجود این درختان طبیعی می‌باشد اما نکته تعجب برانگیز زرد و رنجور بودن این درختان است.

همین شرایط تقریباً برای مسیر بعد از نگهدارنی تا تاج سد نیز وجود دارد، درختانی که به نظر می‌رسد اگر به دادشان نرسیم، ریشه‌هایشان به آبی نخواهند رسید و خشک می‌شوند.

شروع پروژه ساخت این سد در سال ۶۱ کلید زده شد و ظرف شش سال به اتمام و بهره‌برداری رسید، مساحت حوزه آن نیز ۱۶۵ کیلومتر مربع است که بر روی رودخانه طرق شلگرد ایجاد شده است.

طبق برآوردهای اولیه آب قابل تنظیم برای این سد سالانه ۱۹ میلیون مترمکعب در نظر گرفته شده و حجم مخزن در تراز نرمال ۳۳/۱ میلیون مترمکعب و حجم مرده آن نیز ۲ میلیون مترمکعب است.

وقتی بر روی تاج این سد قرار می‌گیری یک طرف سد قدیم طرق در چند صد متری رخ می‌نماید، این سد قدیمی یک اثر تاریخی با قدمت ۴۰۰